

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Bibliotheca Smithiana, Seu Catalogus Librorum D. Josephi
Smithii Angli Per Cognomina Authorum Dispositus**

Pasquali, Giovanni Battista

Venetiis, 1755

Caii Plinii Secundi Naturalis Historia

urn:nbn:de:gbv:45:1-844

CAII PLINII SECUNDI NATURALIS HISTORIA

Venetiis, per Nicolaum Jenfonium, MCCCCLXXII. (1)

*Jobannis Andreae Episcopi Aleriensis ad Pontificem summum
PAULUM II. Venetum Epistola.*

Properatio omnis jure reprehendi solet, Pater beatissime Paule secun-
de Venete Pontifex maxime, in iis operibus, quæ vix satis matu-
rari queunt; quod ipse cum multis aliis in rebus sim expertus, in
Pliniana tamen recognitione potissimum, quæ ejusmodi quidem est, ut sem-
per incipi posse, nunquam digne absolvi, ac pro auctoris merito videatur.
Sed quid facerem? tot undique flagitantibus, in nonum annum premi non
potuit emendatio, ne futura quidem exacta post nonagesimum. Versandi
erant etiam atque etiam scriptores omnes latini græcique; consulendique
non tantum sapientiæ principes, verum officinarum quoque omnium opifi-
ces; ac penita abstrusaque in artificiis omnibus & perscrutanda diligentis-
sime, & eruenda planissime. Juvit sane ac mirifice juvit conatus meos,
quod minime dissimulandum arbitror, vir summæ eruditionis & sapientiæ
Theodorus meus Gaza; atque ita quidem, ut absque illo neque ego, nec
(pene dixerim) mundus hoc munus fuerit impleturus. Codicum nostrorum
lectio, ubi in manus hominum venerint, periculum de sese præbebit nos-
træ diligentiae. Conferentur cum iis voluminibus, quæ prius habebantur
omnia, & ex librorum collatione judicii censura constabit. Quæ mihi sint
visa plus habere difficultatis, emolumenti vero rectissime etiam inventa mi-
nus, ea sunt locorum quorundam nomina, & dimensionum numeri in si-
tu terrarum positi. Potuissent tamen longissimo tempore ea quoque partim
ex cosmographis, partim ex historicis, partim denique ex poetis atque ora-
toribus sparsim attentata & expressa nonnunquam colligi. Sed diuturnita-
tis prope immensæ opus illud fuisset; & legentium plurimi sibi per sese
multa in dies efficient eo studio meliora. Qua in parte omnes humanita-
tis sectatores obsecro, ut ad communem utilitatem ipsi quoque sollertia eo-
rum inventa proponant in medium. Nihil enim unquam aut tam exiguum
& parvum fuit, aut adeo ingens, atque immensum, quod non fieret a
pluribus melius. Rudimenta sunt, & inchoata quidem rudimenta nostræ
recognitiones, experientie utique assidue profecturæ. Quod si in suis qui-
que regionibus animadvertentes jam minus resistantem lectori Plinium fue-
rint anni cognitos sibi situs sollertius emendare, & vetustatis tenebris ex
parte incognitis præsentium nominum lucem præferre, & more doctissimo
tum viros excellentissimos, tum res ampliter gestas, qua ex historiis ma-
jorum,

(1) Si Beughemio, in Incunab. Typograph. pag. 110. assentimur, editio Pliniana primum Veronæ prodit ann. MCCCCLXXII. sed in dubium revocata videtur a Clariss. Viris, Jo. Alberto Fabricio Bibl. Lat. Lib. II. cap. XIII. Michaelæ Maittaire, Annal. Typogr. T. I. pag. 280. in notis ad num. 3. Scipione Maffeo Verona Il-
lustr. Part. II. Lib. I. col. . . . denique ab Emin-
entissimo Card. Quirino, in Append. ad vitam
Pauli II. S. P. pag. 206. Prima omnium qua-

extant, tribuitur ab Harduino, in Prooem. suæ
edit. Plinianæ, Joanni Andreae Episcopo Ale-
riensi; at Veneta Vindelini de Spira MCCCCLXXII.
proculdubio præcessit: Romanam siquidem Pon-
tificis Pauli II. anno dumtaxat VI. lucem prospere
fatis compertum est. Sunt qui autumant edi-
tionem Venetam typis Nicolai Jenfon Gallici ann.
MCCCCLXXII. proditisse, sed revera hallucinantur,
cum Jenfon in calce suæ hujus editionis MCCC-
LXXII. epistolam Aleriensis conscripserit.

jorum, qua ex gestis recentioribus suis locis adjungere; ingens fiet illis gloria, legentibus utilitas mira, & voluptas impendio singularis. Juvare potest multis in locis hanc partem divini vir ingenii, & facundiae compositissimae, praedecessor tuus Pius Pontifex Maximus Aeneas Senensis nomine, qui recto more Pontificum apud Romanos gentiles adhuc maximorum, qui soli maximos annales scriptabant, historica dignitate plurima scripsit elegantissime simul atque doctissime. Possunt prodesse Praefules multi, immo vero omnes perdocti suarum dioecesium loca designando. Europam certe longe melius maxima sui parte ac verius nos possumus, quam veteres omnes nosse. Haec ipsa tamen ego quoque si vixero, pro mea virili adhuc sum diligenter tractaturus. Sed est hoc quidem opus dierum multorum, hominumque doctissimorum atque plurimorum. Mensurae quidem & fuere hactenus certe, & erunt omni tempore inconstantes rationibus innumerabilibus, quae in promptu sunt omnibus. Verum de cosmographia hactenus. Caetera sunt ut ratione ad attingendum faciliora, ita propter rerum magnitudinem, pondus, varietatem prope infinita, dum a caelo exorsus Plinius quicquid in recognitionem hominum scitu dignum ad aetatem suam venerat, quicquid opifex rerum Deus, & deinceps parens natura creatur atque progenuerat, inexplicabili hoc ingentissimoque opere nulla oratione unquam satis laudato est complexus. In hac tamen tanta rerum summa illud est maxime animadversu dignum, & ante omnia memorandum, discere quantum quae in parte vita ex eo tempore ad nostram profecerit tempestatem. Detrivit illa quidem, quod facile assenserim, multis in rebus iisque clarissimis; sed aucta est in dignissimis pluribus atque utilissimis, de quibus exempli gratia pauca subnectam. Navigatio sparsum late orbem maxime omnium artium semper una conjunxit. Illa enim extrema Indorum Gadibus prope annexuit, & ab Aethiopibus ultimis ad Balticum usque mare discurret, miscuitque res invicem ortas caelo diversissimo. Ceterum in navigandi arte quid habuit juste ac in parte rudis vetustas cum posteriorum inventis conferendum? Pyxis una magnete moderata plus habet commodi, quam omnis antiqua in contemplando navigatio. Res militaris nonne est erecta magnopere bombardis, pyxidibusque, & id genus multis, quos a sonitu sclopettos, aut zarbatanas, aut aliter rustice appellant, excogitatis, quibus vix montes, nedum arma murique possunt resistere? etsi in hac parte scio multa veteres habuisse miri ingenii, & artificii immortalis. Mel cannae sacchar a Galeno dictum, a nobis succarum, vix veteres novere; cujus hodie tam multiplex & numerosa compositio est, ut ab ea parte suavis deliciarum omnis sit ad excolendam vitam industrie maxime introducta. Attingamne caetera, quae exquisitissime Lampus Biragus multumque investigavit, & ut puto, redegit in volumen? Hujusmodi multa lectione erudimur Pliniana, dum quaeri ab eo cernentes singula acerrime & minutissime, permulta tamen habere nos experimur, quae ille non paucis voluminibus, si suis quoque fuissent temporibus orta, explicuisset. Sed age quid in omnibus hominum inventis tanti unquam fuit, ut cum impressorum nostrorum libraria arte digne conferri & anteferri queat? Quam gloriam aeternus Deus tuae potissimum felicitati tribuit, quod alio quoque loco scripsisse me memini: ut te pontifice maximo id Romae splendoris & utilitatis advexerit, unde ingenia monumentaque sapientum nulla unquam sint mundi senectute peritura; unde futura omnis aetas sit incredibiliter sese litterarum genere omni excultura. Quae industria si fuisset

apud